

نرسیدن از سرزنش دیگران، یکی از سه رکن کامل شدن ایمان / احتیاط بیش از حد، نشانه ترس

حجت الاسلام علیرضا پناهیان در دهه اول محرم، در دانشگاه هنر با موضوع «عنصر شجاعت در هنر و حماسه» به ایراد سخنرانی پرداختند. گزیده‌ای از ششمین جلسه این سخنرانی در ادامه می‌آید:

امام زمان (عج) با ترس حکومت خودشان را اداره نمی‌کنند، ولی یکی از ارکان حکومت حضرت ترس است

- انسان استعداد ترسیدن دارد و باید مراقب بود که از این استعداد استفاده ناهجا نشود. حتی آدم‌های خوب هم برای رسیدن به اهدافشان نباید از ترساندن دیگران سوء استفاده کنند. اگر اولیاء خدا می‌خواستند دیگران را از خود بترسانند، کارشان خیلی راحت‌تر پیش می‌رفت. اگر چه همیشه ترس و رعب از اولیاء خدا در دل دشمنان بوده است، ولی دشمنان می‌دانند که اولیاء خدا در چه شرایطی مأمور به سکوت هستند و در این شرایط از انجام هیچ کاری نمی‌ترسند، اما در شرایطی که احتمال غضب ولی خدا را می‌دهند، به شدت می‌ترسند.
- امام زمان (عج) با ترس حکومت خودشان را اداره نمی‌کنند، ولی یکی از ارکان حکومت حضرت ترس است. ترساندن در مسائل حکومتی ابعاد پیچیده‌ای دارد. اینکه حضرت چه کسی را می‌ترسانند و چه کسی را نمی‌ترسانند؟ در چه زمانی می‌ترسانند و در چه زمانی نمی‌ترسانند؟ افراد از چه چیزی ترسانده می‌شوند و از چه چیزی ترسانده نمی‌شوند؟ مسلم است که دشمنان حضرت از ایشان می‌ترسند و بسیاری از مشکلات به همین وسیله حل می‌شود. علت اصلی ترس دشمنان از امام زمان (عج)، شدت صلابت، عقلانیت و اوج محبت و ارادتی است که یاران حضرت به ایشان دارند.

اگر ترس ملت‌ها نبود، طاغوت‌ها به هیچ وسیله دیگری نمی‌توانستند بر دنیا حاکم شوند

- امروز با توسل به ترس است که اقلیتی توانسته‌اند بر دنیا حاکم شوند و اگر نبود ترس ملت‌ها، با کمک ابزارهای دیگری از قبیل قدرت، سیاست، علم، تکنولوژی و ... ایجاد چنین حاکمیتی ممکن نبود. در روایات هم از ترس به عنوان مهم‌ترین عامل تسلط دیگران یاد شده است: رسول اکرم (ص): **مَا سَلَطَ اللَّهُ عَلَى ابْنِ آدَمَ إِلَّا مَنْ خَافَهُ ابْنَ آدَمَ، وَ لَوْ أَنَّ ابْنَ آدَمَ لَمْ يَخَفْ إِلَّا اللَّهَ مَا سَلَطَ اللَّهُ عَلَيْهِ غَيْرَهُ وَ لَا وَكَّلَ ابْنَ آدَمَ إِلَّا إِلَى مَنْ رَجَاهُ، وَ لَوْ أَنَّ ابْنَ آدَمَ لَمْ يَرْجُ إِلَّا اللَّهَ مَا وَكَّلَ إِلَى غَيْرِهِ** (میزان الحکمه/ حدیث ۵۴۸۶). خداوند بر آدمی مسلط نکرد مگر کسی را که آدمی از او می‌ترسد. اگر آدمی از کسی جز خدا نمی‌ترسید، خداوند جز خود کسی را بر او مسلط نمی‌کرد. و آدمی واگذار نشد مگر به کسی که به او امید بست. اگر آدمی جز به خدا امید نمی‌بست، به غیر خدا واگذار نمی‌شد.

امام حسن عسگری(ع): احتیاط بیش از حد، ترس است

- عده‌ای ترس خود را با این عبارت که «من احتیاط می‌کنم»، پنهان می‌کنند ولی احتیاط مقداری دارد و بیشتر از آن ترس است و پسندیده نیست. امام حسن عسگری(ع) می‌فرماید: «إِنَّ لِلْحَزْمِ مِقْدَارًا ، فَإِنْ زَادَ عَلَيْهِ فَهُوَ جُبْنٌ» (میزان الحکمه/حدیث ۳۸۸۱)

دومین ترس مذموم در قرآن، ترس از سرزنش سرزنش‌کنندگان است

- غیر از ترس از مسخره شدن، ترس دیگری که در قرآن هم مطرح شده و اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد، ترس از سرزنش سرزنش‌کنندگان است. سرزنش با تمسخر این تفاوت را دارد که تمسخر از راه دور است ولی سرزنش از راه نزدیک است. در مورد نترسیدن از سرزنش دیگران، قرآن می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ لَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ» ای کسانی که ایمان آورده‌اید، هر کس از شما از دین خود برگردد، به زودی خدا گروهی [دیگر] را می‌آورد که آنان را دوست می‌دارد و آنان [نیز] او را دوست دارند. [اینان] با مؤمنان، فروتن، [و] بر کافران سرفرازند. در راه خدا جهاد می‌کنند و از سرزنش هیچ ملامتگری نمی‌ترسند. این فضل خداست. آن را به هر که بخواهد می‌دهد، و خدا گشایشگر داناست.» (سوره مائده، آیه ۵۴).
- امیرالمؤمنین علی(ع) خود را از قومی معرفی می‌کند که اهل ترسیدن از سرزنش سرزنش‌کنندگان نیستند و صفات برجسته‌ای را در وصف این افراد ذکر می‌کند: «إِنِّي لَمِنَ قَوْمٍ لَا تَأْخُذُهُمْ فِي اللَّهِ لَوْمَةُ لَائِمٍ، سِيَمَاهُمْ سِيَمَا الصِّدِّيقِينَ، وَ كَلَامُهُمُ كَلَامُ الْأَبْرَارِ..... لَا يَسْتَكْبِرُونَ، وَ لَا يَعْزُبُونَ، وَ لَا يَغْلَبُونَ، وَ لَا يُفْسِدُونَ» (میزان الحکمه/حدیث ۱۰۳۶۵).
- حمایت از کسی که در راه خدا سرزنش می‌شود، را خود خدا برعهده می‌گیرد. حضرت علی(ع) می‌فرماید: لَا تَخَافُوا فِي اللَّهِ لَوْمَةَ لَائِمٍ، يَكْفِكُمْ مِّنْ أَرْذَلِكُمْ وَ بَغْيِ عَلَيْهِمْ (میزان الحکمه/حدیث ۵۴۹۴). در راه خدا از سرزنش هیچ نکوهشگری مترسید، که او شما را در برابر هر کس که بخواهد به شما گزندی برساند و ستمی روا دارد، محافظت می‌کند.

نترسیدن از ملامت دیگران، یکی از سه رکن کامل شدن ایمان

- در روایت دیگری نترسیدن از ملامت دیگران، یکی از سه رکن کامل شدن ایمان معرفی شده است. پیامبر اکرم(ص): ثَلَاثَةٌ مِّنْ كُنَّ فِيهِ يَسْتَكْمِلُ إِيْمَانَهُ: رَجُلٌ لَا يَخَافُ فِي اللَّهِ لَوْمَةَ لَائِمٍ، وَ لَا يُرَائِي بَشِيءٍ مِّنْ عَمَلِهِ، وَ إِذَا عَرَضَ عَلَيْهِ أَمْرَانِ أَحَدُهُمَا لِلدُّنْيَا وَ الْآخِرِ لِلْآخِرَةِ، اخْتَارَ أَمْرَ الْآخِرَةِ عَلَى الدُّنْيَا (میزان الحکمه/حدیث ۱۴۱۹). نترسیدن از سرزنش که در کنار دوری از ریا و ترجیح دادن آخرت ذکر شده، حکایت از اهمیت ویژه این صفت دارد.
- امام باقر(ع) در توصیف امام زمان(عج) به این که ایشان از سرزنش سرزنش‌کنندگان نمی‌ترسند، اشاره می‌کنند: يَقَوْمُ الْقَائِمُ بِأَمْرٍ جَدِيدٍ، وَ كِتَابٍ جَدِيدٍ، وَ قَضَاءٍ جَدِيدٍ، عَلَى الْعَرَبِ شَدِيدٍ..... وَ لَا يَأْخُذُهُ فِي اللَّهِ لَوْمَةُ لَائِمٍ (میزان الحکمه/حدیث ۱۳۴۰).

